

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРАЛІГІ
МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
MINISTRY OF SCIENCE AND HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

А.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУАЗИЯ ҰАТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ А.Н. ГУМИЛЕВА
L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY

«ҰАТТЫҚ ВАЛЮТАНЫҢ ТҰРАҚТЫЛЫҒЫ МЕМЛЕКЕТТІҢ
ҚАРЖЫЛЫҚ КАУІПСІЗДІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ»
Қазақстан Республикасының ұлттық валютасының 30 жылдығына арналған
халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының
МАТЕРИАЛДАР ЖИНАҒЫ

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ

Международной научно-практической конференции,
посвященная 30-летию национальной валюты Республики Казахстан
«СТАБИЛЬНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ВАЛЮТЫ КАК ФАКТОР
ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ГОСУДАРСТВА»

COLLECTION OF REPORTS

of the international scientific and practical conference dedicated to the 30th anniversary
of the national currency of the Republic of Kazakhstan
«STABILITY OF THE NATIONAL CURRENCY AS A FACTOR OF ENSURING
FINANCIAL SECURITY OF THE STATE»

АСТАНА, ASTANA,
2023

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ

МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ Л.Н. ГУМИЛЕВА

MINISTRY OF SCIENCE AND HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN
L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY

**"ҰЛТТЫҚ ВАЛЮТАНЫҢ ТҰРАҚТЫЛЫҒЫ МЕМЛЕКЕТТІҢ ҚАРЖЫЛЫҚ
ҚАУІПСІЗДІГІН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ"**
Қазақстан Республикасының ұлттық валютасының 30 жылдығына арналған
халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының
МАТЕРИАЛДАР ЖИНАҒЫ

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
Международной научно-практической конференции, посвященная 30-летию
национальной валюты Республики Казахстан
**«СТАБИЛЬНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНОЙ ВАЛЮТЫ КАК ФАКТОР ОБЕСПЕЧЕНИЯ
ФИНАНСОВОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ГОСУДАРСТВА»**

COLLECTION OF REPORTS
of the international scientific and practical conference dedicated to the 30th anniversary of the
national currency of the Republic of Kazakhstan
**"STABILITY OF THE NATIONAL CURRENCY AS A FACTOR OF ENSURING
FINANCIAL SECURITY OF THE STATE"**

ASTANA, 2023

ӘОЖ 336(075.8)
КБЖ 65.261
М17

Редакциялық алқа:

Мақыш С.Б. – Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ Басқарма мүшесі – академиялық мәселелер жөніндегі проректоры
Жағыпарова А.О. – Экономика факультінің деканы
Ажмухамедова А.А. – Экономика факультеті деканының ғылыми жұмыстар жөніндегі орынбасары
Мажитов Д.М. – «Қаржы» кафедрасының профессоры
Бұлақбай Ж.М. – «Қаржы» кафедрасының меңгерушісі
Майдырова А.Б. – «Экономика және кәсіпкерлік» кафедрасының меңгерушісі
Сембиева Л.М. – «Мемлекеттік аудит» кафедрасының меңгерушісі
Аманова Г.Д. – «Есеп және талдау» кафедрасының меңгерушісі
Муталиева Л.М. – «Туризм» кафедрасының меңгерушісі
Мухияева Д.М. – «Менеджмент» кафедрасының меңгерушісі
Алина Г.Б. – «Бизнес және басқару» факультетінің деканы, Esil University

М17 «Ұлттық валютаның тұрақтылығы мемлекеттің қаржылық қауіпсіздігін қамтамасыз ету факторы ретінде» Қазақстан Республикасы Ұлттық валютасының 30 жылдығына арналған халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясы. – Астана: Л.Н.Гумилев атындағы ЕҰУ, 2023. – 787 б. Международная научно-практическая конференция, посвященная 30-летию национальной валюты Республики Казахстан **«Стабильность национальной валюты как фактор обеспечения финансовой безопасности государства»**. – Астана: ЕНУ имени Л.Н. Гумилева, 2023. – 787 с. International scientific and practical conference dedicated to the 30 thanniversary of the national currency of the Republic of Kazakhstan **«Stability of the national currency as a factor of ensuring financial security of the state»**. – Astana: L.N. Gumilyov ENU, 2023. – 787 p.

ISBN 978-601-337-909-8

Халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференцияның еңбектер жинағында мемлекеттің қаржылық қауіпсіздігін қамтамасыз ету және Қазақстан Республикасы ұлттық валютасының тұрақтылық факторлары қарастырылған.

В сборнике трудов международной научно-практической конференции рассмотрены факторы обеспечения финансовой безопасности государства и стабильности национальной валюты Республики Казахстан.

In the collection of works of the international scientific and practical conference, factors of ensuring the financial security of the state and the stability of the national currency of the Republic of Kazakhstan are considered.

ISBN 978-601-337-909-8

ӘОЖ 336(075.8)
КБЖ 65.261

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2023

ҰЛТТЫҚ ВАЛЮТАНЫҢ ТҰРАҚТЫЛЫҒЫН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ БАСҚАРУДЫҢ ЖАҢА ҮРДІСТЕРІ

Салық Алуа Маратқызы

Астана қ. Л. Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті,
Alua.salyk@bk.ru

Андатпа. Бұл мақаланың мақсаты ел экономикасындағы валютаның қолданыс аясын анықтау, валюта тұрақтылығын қамтамасыз етудің жаңа үрдістерін қалыптастыру болып табылады. Бұл мақалада қазіргі елде қалыптасқан жағдай негізінде валюта нарығының тәуекелдерін анықтау, ұлттық валюта теңге қолданысына ықпал ететін жағдайлар мен себептерді анықтау және олардың салдарларын жою; ұлттық валюта теңгені төлем құралы ретінде халықаралық жүйеде дамыту, валютаның қолданыс аясын кеңейту арқылы, айырбас құралы ретіндегі рөлін айқындау арқылы ұлттық валютаның тұрақтылығын қамтамасыз ету мәселесі талқыланады.

Мақаланың әдістемелік негізі ғылыми әдебиеттер мен мақалаларды талдауда қолданылған жалпылау және топтастыру әдістері болды. Сауалнама, талдау және синтез нәтижесінде қазақстандық ұйымдардың тиімділігін қамтамасыз етуге елеулі үлес қосу арқылы ұлттық валютаның тұрақтылығына әсер етуі мүмкін құндылықтардың, жолдарының өзгеруі анықталды.

Түйінді сөздер: ұлттық валютаның тұрақтылығы, пандемия кезіндегі валюта айналымы, орталық банк, халықаралық банк жүйесі, басқарудағы тенденциялар.

Аннотация. Целью данной статьи является определение сферы применения валюты в экономике страны, формирование новых тенденций обеспечения валютной стабильности. В данной статье на основе сложившейся ситуации в современной стране выявляются риски валютного рынка, выявляются обстоятельства и причины, способствующие использованию национальной валюты тенге, и устраняются их последствия; национальная валюта использует тенге в качестве платежного средства. Обсуждается вопрос обеспечения стабильности национальной валюты через развитие системы, расширение сферы применения валюты, определение ее роли как средства обмена.

Методической основой статьи стали методы обобщения и группировки, использованные при анализе научной литературы и статей. В результате анкетирования, анализа и синтеза выявлены изменения ценностей, путей, которые могут повлиять на стабильность национальной валюты путем существенного вклада в обеспечение эффективности казахстанских организаций.

Ключевые слова: стабильность национальной валюты, валютный оборот в период пандемии, Центральный банк, международная банковская система, тенденции в управлении.

Abstract. The purpose of this article is to determine the scope of the currency in the country's economy, to form new trends in ensuring currency stability. In this article, on the basis of the current situation in the country, identify the risks of the foreign exchange market, identify the conditions and reasons that contribute to the use of the national currency tenge and eliminate their consequences; identify the national currency tenge as a means of payment. The issues of ensuring the stability of the national currency by developing the system, expanding the scope of the currency, determining its role as a medium of exchange are discussed.

The methodological basis of the article was the methods of generalization and grouping used in the analysis of scientific literature and articles. As a result of the survey, analysis and synthesis, changes in values, ways that can affect the stability of the national currency by making a significant contribution to ensuring the effectiveness of Kazakhstani organizations were identified.

Key words: stability of the national currency, currency turnover during a pandemic, central bank, international banking system, trends in management.

Қазақстандық теңге валютасының тұрақтылығы көптеген жылдар бойы Қазақстан Үкіметінің негізгі саяси мақсаты болды. Ел 1991 жылы Кеңес Одағының ыдырауынан бастап валюталық тұрақсыздықтың ұзақ тарихына ие. Алайда, соңғы жылдары теңге бірқатар факторлардың арқасында тұрақты бола бастады, соның ішінде:

-Басқарылатын өзгермелі айырбас бағамының режимі: Қазақстан Ұлттық Банкі (ҰБК) теңгенің айырбас бағамын өзгермелі дәліз режимінің көмегімен басқарады. Бұл теңгенің АҚШ долларына қатысты белгілі бір диапазон шегінде ауытқуға рұқсат етілгенін білдіреді, бірақ егер валюта осы диапазоннан тыс болса, ҰБК теңгені сатып алуға немесе сатуға араласуы мүмкін.

-Күшті валюталық резервтер: Қазақстан қажет болған жағдайда теңгені қорғау үшін пайдалана алатын валюталық резервтердің едәуір көлемін жинақтады.

-Әртараптандырылған экономика:Қазақстан мұнайдың экспортына бұрынғыдай тәуелді емес, бұл экономиканы мұнай нарығындағы күйзелістерге төзімді етті.

Осы оң өзгерістерге қарамастан, теңге бірқатар тәуекелдерге осал болып қала береді, соның ішінде:

-Мұнай бағасы: теңге бағамы мұнай бағасымен тығыз байланысты, өйткені Мұнай Қазақстан экспортының негізгі нысанасы болып табылады. Мұнай бағасының күрт төмендеуі теңгеге төмен қысым көрсетуі мүмкін.

-Жаһандық экономикалық жағдайлар: Қазақстан ашық экономика болып табылады, сондықтан ол әлемдік экономикадағы сілкіністерге осал. Жаһандық рецессия қазақстандық экспортқа сұраныстың төмендеуіне әкелуі мүмкін, бұл теңгеге төмен қысым көрсетуі мүмкін.

-Геосаяси тәуекелдер: Қазақстан тұрақсыз өңірде орналасқан және геосаяси тәуекелдер инвесторлардың сенімінің төмендеуіне және капиталдың кетуіне әкелуі мүмкін, бұл теңгеге төмен қысым көрсетуі мүмкін.

Жалпы, қазақстандық теңгенің тұрақтылығы соңғы жылдары жақсарды, бірақ валюта бірқатар тәуекелдерге осал болып қала береді

1. Пандемия кезеңіндегі қолма-қол ақшаның жағдайы.

Пандемия басталғалы әлемде қағаз ақшаға қатысты «коронавирус инфекциясын тасымалдаушы» деген көзқарас пайда болды. Осы ретте қолма-қол ақша пайдалану көлемі едәуір азаюы мүмкін бе деген заңды сұрақ туындайды.

Бүгінде тұрғындар арасында цифрлы банкингті пайдалану қатары артқан. Алайда, бұл айналымдағы банкноттар саны азайды деген сөз емес. Bloomberg жариялаған зерттеуге сәйкес, пандемия электронды коммерцияның немесе инфекциядан сақтану нәтижесінде қағаз ақша қолданысын азайтып жіберген жоқ. Керісінше, адамдар коронавирустың өршуі кезінде қолма-қол ақшаны жинап алған.

Англия банкінің бұрынғы бас кеңесшісі Чарльз Гудхарт пен Джонатан Эшворт (министр) келтірген мәліметтер бойынша, АҚШ, Канада, Италия, Испания, Германия, Франция, Аустралия, Бразилия және Ресей елдеріндегі айналыстағы банкноттар саны айтарлықтай өскен.

АҚШ президенті Дональд Трамптың экономикалық кеңесшісі Гари Кон коронавирус қолма-қол ақшаның жойылуын тездетеді деп есептейді.

HSBC Holdings Plc банкінің сәуір айындағы зерттеу есебінде қолма-қол ақшаны пайдалу көрсеткішінің төмендеуі бұрыннан бар үрдіс екенін, коронавирус тек бұл жағдайды тездете түскенін айтады.

Аустралияның Орталық банк менеджерінің көмекшісі Мишель Буллок өткен айдағы мәлідемесінде қолма-қол ақшаның маңыздылығы болғанымен, COVID-19 пандемиясы оның «түбіне жететінін» айтқан. Сәуір айында Аустралиядағы банкоматтардан қолма-қол

ақша алу алдыңғы аймен салыстырғанда 30%-ға төмендеген.

Кейбір сарапшылар қолма-қол ақшадан бас тарту жаһандық экономиканың тиімді болуына көмектеседі деп мәлімдегенімен, бұл өзгеріс банк жүйесіне қол жеткізе алмайтын адамдарға айтарлықтай зиян тигізетінін айтады. Сондай-ақ сандық технологияларға көшу шығыны тым қымбатқа түседі деп санайтын шағын кәсіпорындар үшін проблема туғызады.

2 Қазақстан электрондық ұлттық валютаға көшуге дайын ба?

Қазақстанда электрондық ұлттық валюта енгізу туралы шешім әлі қабылданған жоқ. Алайда, электрондық теңге әзірлеу мәселесі бойынша жұмыс жүргізіліп жатыр. Бұл туралы ведомство Azattyq Rəhy тілшісіне берген жауабында айтты.

Ұлттық цифрлық валютаны құру – ақша-кредит саясатына әсерін алдын ала зерделеуді, технологияны таңдау мен тестілеуді, цифрлық валютаны кеңінен қабылдау инфрақұрылымын құруды, оны пайдалануды заңнамалық қамтамасыз етуді және т. б. талап ететін ауқымды мәселе. Мұндай жобаның құны да белгісіз. Алайда, Ұлттық банк орта мерзімді кезеңде Қазақстанда цифрлық валютаны енгізудің орындылығы мәселесін пысықтауды жоспарлап отыр. Бұл әртүрлі факторлар мен ықтимал тәуекелдерді ескере отырып пысықталуы тиіс [1].

Ұлттық цифрлық валютаның нақты сипаттамалары (операциялық модель, технологиялық платформа және т.б.) оны шығару мақсаттарына және оған қойылатын талаптарға байланысты [2].

Ведомствода атап өткендей, цифрлық валютаның теңгеге қатысты бағамы тең бағамен болжанады (1:1). Сонымен қатар, кейбір шетелдік орталық банктер сандық валютаға пайыздарды есептеу мәселесін қосымша қарастыруда.

IАСА халықаралық валюта қауымдастығының мәліметінше, қолма-қол ақшасыз төлем үлесінің ұлғаюына қарамастан, алдағы 10-15 жыл ішінде әлемнің көп бөлігі үшін қолма-қол ақша негізгі төлем әдісі болып қала бермек.

Еуропа орталық банкінің хабарлауынша, Еуроаймақтағы тұтынушылық транзакциялардың шамамен 75%-ы қолма-қол ақша арқылы, атап айтқанда, 55 жастан асқан азаматтар арасында жүзеге асырылады. Қолма-қол ақша операцияларын жүргізу банк шоты жоқ қаржылық осал азаматтар үшін өте маңызды [3].

3 Ұлттық валютаның тұрақтылығын қамтамасыз ету жағдайында басқарудың жаңа тенденциялары.

Жалпы Қазақстан нарығындағы ұлттық валюта, несие саласын зерттей келе, мынадай тұжырымдама жасауға болады. Ұлттық валютаның тұрақтылығын қамтамасыз ету жағдайында басқарудың жаңа тенденциялары мыналарға бағытталған:

-Ашықтық және есеп беру: орталық банктер мен басқа қаржы институттары өздерінің шешімдері мен әрекеттері үшін жауапкершілікке тартылуда. Бұл ұлттық валютаға деген сенімді нығайтуға көмектесетін ашық және ашық қаржы жүйесін құруға әкеледі.

-Деректерге негізделген шешімдер қабылдау: орталық банктер экономика мен қаржы нарықтарын жақсы түсіну үшін деректер мен аналитиканы пайдаланады. Бұл оларға ақша-несие саясаты мен қаржылық реттеуге қатысты неғұрлым негізделген және тиімді шешімдер қабылдауға көмектеседі.

-Тәуекелдерді басқару: орталық банктер де тәуекелдерді басқаруға баса назар аударады. Бұл қаржы жүйесі үшін тәуекелдерді анықтауды, бағалауды және азайтуды қамтиды. Тәуекелдерді тиімді басқару арқылы орталық банктер Ұлттық валютаның тұрақтылығын қорғауға көмектеседі.

-Инновация: орталық банктер қаржылық тұрақтылықты нығайтудың жаңа жолдарын табу үшін инновациялар енгізуде. Мысалы, кейбір орталық банктер қаржы жүйесінің тиімділігі мен тұрақтылығын арттыру үшін орталық банктердің цифрлық валюталарын (CBDC) пайдалану мүмкіндігін зерттеп жатыр.

Осы жалпы тенденциялардан басқа, орталық банктер Ұлттық валютаның тұрақтылығын қамтамасыз ету үшін қолданатын бірқатар жаңа басқару әдістері бар. Оларға мыналар жатады:

Инфляцияның икемді таргеттелуі: орталық банктер инфляцияны таргеттеудің икемді тетіктерін көбірек қолданады. Бұл оларға экономикалық күйзелістерге және қаржылық ортадағы өзгерістерге жауап беруде икемділік береді.

Макропруденциалдық саясат: орталық банктер қаржы жүйесіндегі жүйелік тәуекелдердің алдын алуға көмектесу үшін макропруденциалдық саясат құралдарын пайдаланады. Бұл құралдар капиталға қойылатын талаптар және антициклді капитал резервтері сияқты нәрселерді қамтуы мүмкін.

Стресс-тестілеу: орталық банктер қаржы жүйесінің әртүрлі күйзелістерге төзімділігін бағалау үшін стресс-тесттер жүргізеді. Бұл ақпаратты жүйедегі осалдықтарды анықтау және жою үшін пайдалануға болады.

Байланыс: орталық банктер жұртшылықпен және қаржы нарықтарымен тиімді қарым-қатынас жасайды. Бұл орталық банкке және оның саясатына деген сенімді нығайтуға көмектеседі.

Басқарудағы бұл жаңа тенденциялар орталық банктерге күрделі экономикалық жағдайларда ұлттық валютаның тұрақтылығын қамтамасыз етуге көмектеседі.

4 Ұлттық валюта үшін сақталатын сын-қатерлер.

Сыртқы сын-қатерлерге келсек, дамыған елдердегі ақша-кредит талаптарының күшеюі – дамушы елдерден шығатын бейрезиденттердің портфельдік инвестицияларын әкетуі мүмкін. Қазақстан қаржы нарығының әлемдік капитал ағынына қатысуы да инвесторлар сентиментінің күрт өзгеруі, яғни ҚР МБҚ-ға бейрезиденттердің келуі мен кетуі жағдайында теңге бағамы үшін сын-қатерлер туғызады. Қазіргі уақытта халықаралық инвесторлардың назары АҚШ-тағы жеңіл монетарлық талаптардың қысқару сәтін бағалауға бағытталған. Бұл ретте АҚШ ФРЖ-ның кейбір өкілдері бұл мәселелер халықты вакциналау 75%-ға жеткенде қарала бастауы мүмкін деп санайды.

Сондай-ақ теңгенің айырбас бағамына әсер ететін негізгі сыртқы сын-қатерлерге – әлемдік экономикалық өсімнің қалпына келудегі тұрақсыздығын, мұнай бағасының құбылмалылығын және ең ірі сауда серіктесі – Ресейге қатысты санкциялардың қаупін жатқызуға болады.

Теңге бағамы үшін ішкі сын-қатерлерге – төлем балансының ағымдағы шотында сақталып отырған тапшылықты жатқызуға болады. Шетел валютасына қосымша сұраныс экспорттың өсуіне, сондай-ақ сыртқы міндеттемелерді өтеу қажеттілігіне байланысты болуы мүмкін [4].

2023 жылғы 27 қаңтар мен 3 ақпан аралығында сыртқы валюта нарығында бірқатар маңызды оқиға болды. Бірқатар жетекші орталық банктер базалық мөлшерлемені арттыруды жалғастыра түсті: АҚШ ФРЖ мөлшерлемені 4,5-4,75%-ға дейін 25 базистік тармаққа, ЕОБ 2,5-3,25%-ға дейін 50 базистік тармаққа, Англия банкі 4%-ға дейін 50 базистік тармаққа ұлғайтты. АҚШ-тың еңбек нарығы жөніндегі деректер қаңтарда сарапшылардың күткенінен жоғары болды: экономикадағы жұмыс орындарының саны 517 мыңға ұлғайды, жұмыссыздық 3,4%-ға дейін түсті. Бұл факторлар көбінесе дамушы нарықтардағы валюталардың теріс динамикасына алып келді [5].

ҚР Ұлттық банкі 2023 жылғы 2 қазанда қыркүйек айындағы валюта нарығы туралы жариялаған мәліметке сүйенсек, қыркүйек айының қорытындысы бойынша, теңге бағамының 1 АҚШ долларына қатынасы 474,99 теңгеге дейін 3,4%-ға әлсіреді. Қазақстан қор биржасындағы сауда-саттықтың орташа күндік көлемі бір айда 158 млн-нан 162 млн АҚШ долларына дейін ұлғайды. Сауда-саттықтың жалпы көлемі 3,4 млрд АҚШ долларын құрады. [6]

Ұлттық валютаның тұрақтылығын сақтап қалу үшін елдің мүмкін болған барлық экономикалық секторын дамытуға күш салу керек. Мысалы, туризм, денсаулық сақтау, жеңіл өнеркәсіп, тау-кен ісі, банк қызметі, білім беру, ауылшаруашылық кешені, металл өңдеу және машина жасау сынды секторларын үдемелі даму жоспарына енгізу керек. Қазақстанның валюта нарығындағы соңғы оқиғаларға тоқталар болсақ

2023 жылғы наурызда теңге АҚШ долларына қатысты тоғыз айлық рекордқа дейін

нығайды. Бұл мұнайдың жоғары бағасын, әртараптандырылған экономиканы және Қазақстанға қатысты жағымды көңіл-күйді қоса алғанда, бірқатар факторларға байланысты болды. Алайда, содан бері теңге мұнай бағасының төмендеуі мен геосаяси тәуекелдерді қоса алғанда, факторлардың жиынтығына байланысты АҚШ долларына қатысты әлсіреді.

2023 жылғы 31 қазандағы жағдай бойынша теңге АҚШ доллары үшін 470 шамасында саудаланады. Бұл теңге 2023 жылғы наурызда саудаланған АҚШ доллары үшін 435 деңгейінен сәл әлсіз, бірақ теңге 2023 жылғы ақпанда саудаланған АҚШ доллары үшін 530 деңгейінен күшті.

Жалпы, теңге бағамы күрделі әлемдік экономикалық конъюнктураға қарамастан, соңғы айларда салыстырмалы түрде тұрақты болды. ҰБК теңгенің айырбас бағамын тиімді басқаруды жалғастырды және валюта өзінің сауда ауқымында қалды. Алайда инвесторлар теңге үшін тәуекелдер, оның ішінде мұнай бағасы, жаһандық экономикалық жағдайлар және геосаяси тәуекелдер туралы хабардар болуы тиіс.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1 Т. В. Григорьев, М. В. Зайцева. Перспективная оппозиция как методологический инструмент в изучении современных денежных номинаций: научная статья –11-е изд – Москва :, 2022. – 299 с.-ISSN 2305-8420

2 А. В. Новиков, А. В. Бурмистров. Использование торговых алгоритмов в адаптируемой интеллектуальной экосистеме: научная статья– Новосибирск: ИНФРА-М, 2018. – 301 с.

3 <https://azattyq-ruhy.kz/economy/16495-pandemiia-kolma-kol-aksha-paidalanu-urdisin-zhoia-ala-ma>

4 <https://egemen.kz/article/274818-valyuta-naryghy-utys-pen-utylys>

5 <https://www.nationalbank.kz/kz/news/informacionnye-soobshcheniya/14905>

6 <https://kaz.zakon.kz/karzhy/6032500-ltty-bank-yrkyekte-ltty-ordan-nege-1155-million-dollar-satty.html>

КӘСІПОРЫНДАҒЫ ТИІМДІ КАДР САЯСАТЫ ЕЛДІҢ ТҰРАҚТЫ ДАМУЫНЫҢ КЕПІЛІ РЕТІНДЕ

Сағынбек Данагүл Амангелдіқызы

Л.Н. Гумилев атындағы Евразия ұлттық университеті,

email: danagulsagynbek@gmail.com

Аңдатпа

Бұл мақала кәсіпорындағы кадр саясатының сипаттамалық ерекшеліктерін зерттеуге арналған. Кез-келген ұйымның ең үлкен активі бұл мекеменің алдында тұрған мақсаттары мен міндеттерін жүзеге асыруды қамтамасыз ететін адам ресурстары болып табылады.

Зерттеудің мақсаты кәсіпорындағы кадр саясатының тиімділігі еңбек өнімділігін қаншалықты арттыра алатынын анықтау, кәсіпорынның өсу процесінде адам ресурстарын оқыту мен дамытудың тиімділігін анықтау, кадр саясатының дамуы кәсіпорынның табыстылығына қандай да бір елеулі әсер ететінін анықтау. Зерттеу мақсаттарына жету үшін деректер бастапқы және қайталама көздерден жиналды.

Мақала зерттеп жазу барысында аналитикалық және статистикалық әдістер қолданылды.

Кілт сөздер: кадр саясаты, кәсіпорын, тиімділік, экономика, менеджмент, адам ресурстары, ұйымдастырушылық өнімділік, басқару, адам капиталы.

Аннотация

Данная статья посвящена изучению характерных особенностей кадровой политики